

in Istri in pripomnjo pod črto v dr. Kosa oceni te knjige v le-tej številki »Zvonovi«, ampak tudi zato, ker nikakor ne sledi iz prejšnjih premis. Ali so dotični nemški in romanski izrazi dokazani za dobo pred l. 568. po Kr.? Tega ne dokaže niti stvn. gamuz, ki ga je pa sam Kluge opremil z zvezdico, češ, da ni dokazan, ampak samo možen (gl. »tolmač kratic« v Klugejevem »Ētim. slovarju« na str. XXIV.). —

H koncu naj v razgovoru o »letopisu« še primomnimo, da se nam prav škoda zdi dragega prostora, ki ga zavzemajo razna tajnikova poročila (str. 215—288), ki so srez najmanjše slovstvene vrednosti. Naj bi se vendar slavni odbor odločil jih izdajati v posebni brošurici (nalik Matice hrvatske »Izveštaju«), ki se ne bi razdeljevala samo med članove, ampak bi bila tudi dober pripomoček za agitacijo, o kateri smo govorili v začetku tega svojega razgovora.

»Rodoljubje in ljubezen.« Spisal Fran Govekar: izdala v „Knezovi knjižnici“ „Slov. Matica“.

Pred nekaterimi leti je hotela na našem novelističnem polju nastati suša. Starejši, pripoznani in priljubljeni novelisti in romanopisci naši, ki so nam ustvarili tako izvrstnih del, da se nam jih tudi pred vnanjim svetom ni baš treba sramovati, so jemali svoja peresa čimdalje redkeje v roke; nekateri med njimi pa so jih kar položili na stran. Vzroki tej malo veseli prikazni so različni, no čisto naravni. Pri nas Slovencih se kaj lahko prigodi, da leposlovnemu pisatelju, ki je ob enem rodoljub, politik, publicist in javni dejatelj sploh, „političnih bojov viharji prehitro izsuše vir umetniške fantazije“. Slovenski pisatelj se tudi ne more izključno posvetiti leposlovju, umetnosti in idealom, kakor to stori kak Anglež, Francoz ali Nemeec. Slovenec ob leposlovnem peresu ne more živeti. Poleg svoje maloštevilnosti smo tudi premalo izobraženi, da bi vedeli ceniti umetnost in duševni trud. O zanimanju za domačo umetnost in o duševnih potrebah slovenskega občinstva bi mogli založniki in tiskarji svobodomiselnih leposlovnih knjig podati kaj poučno statistiko . . .

In v takih razmerah naj v novelističnem proizvajanju ne nastane stagnacija?

In, kar ja še hujše: — mladih, veliko obetajočih novih talentov ni bilo od nikoder!

Pa tudi to je naravno!

Vsako leto ne rodi dobrega, močnega, ognjevitega vina; izviren, genijalen beletrističen pisatelj pa se tudi ne rodi: vsako leto — niti iz velikih narodov ne, še manj izmed malega naroda . . .

In je-li narodnopolitični, narodnogospodarski ter narodnokulturni položaj naš ugoden umetniškemu ustvarjanju? Gotovo ne . . . Kar so za organsko življenje oplojujoči solnčni žarki, to je za kulturno življenje — svoboda.

Le v luči svobode prospeva prava narodna in človeška prosveta, in vse tisto, kar leži v pojmu njenem: blagostanje, znanost, umetnost, pravost, omika.

Obsevajo in ogrevajo li svetli svobode žarki narod naš? . . .

Borba za obstanek naše narodnosti nam absorbuje veliko preveč duševnih moči,

V šolah uklepajo naš slovenski duh v tuje jezične oblike. Saj nimamo ne svojih srednjih šol, ne svojega vseučilišča — po nekod še niti svojih ljudskih šol ne!

Kako, kdaj in kje naj potem duh naš postane svoj? Zasužnjujejo nam ga že za mlada in mu vežejo peroti.

Duhu našemu obleka in oblika je materni jezik. A mi Slovenci nimamo še danes dovolj prilike, da bi se vadili že izza mlada, že v šolah, dajati mislim svojim tudi svojo, slovensko jezično obliko. In vsaki, tudi najgloblji misli treba, da more jezik dati vnanji izraz. To velja v znanosti in v umetnosti. Jezik je z duhom našim tako tesno spojen, da pravi neki francoski pisatelj, da je jezik logika; saj bi človek brez jezika, brez besed niti misliti ne mogel. V nobeni stroki mišljenja pa ni tako potrebno, da vsebina dobi kongruentno obliko, da misel najde najprimernejši jezični izraz, kakor v poeziji in v leposlovnem ustvarjanju sploh . . .

V novejšem času smo storili tudi glede ravnopravnosti našega jezika korak dalje. Pogoji, da se kje prikaže izviren leposloven pisatelj ali morda naravnost umetniški genij, leže sicev v globočinah, katerih nam ne more odkriti niti najizurjenjši dušeslovec, socijolog ali filozof; toda dvoma ni, da nam je ravno to intenzivnejše gojenje materinščine v šolah, da nam je nova šola naša pomagala vzbuditi nekaj novih velikih talentov na novelističnem polju našem.

Nekateri med temi mladimi umetniki so že sijajno dokazali, da so res umetniki »po božji volji«.

Tako je naša lepa književnost dobila velikega humorista Radoslava Murnika, čigar neizčrpni, živahni humor briljira v vseh barvah, čigar dovtipi pokajo iz ust njegovih novelističnih oseb ko šampanjski zamaški, in čigar šegavost brizga vodo sveže šale na vse strani.

Dobili smo duhovita pripovedovalca Aleksandra Orla, spretnega Premca ter še nekatere druge.

Odlično mesto med temi novimi pripovednimi pisatelji zavzema tudi genijalni Fran Govekar, čigar povest »Rodoljubje in ljubezen« je ravnokar izšla v »Knezovi knjižnici« »Slovenske Matice« . . . *Aškerc.*

(Dalje prihodujič.)

Slovenske narodne pesmi. Uredil dr. K. Štrekelj. V Ljubljani 1896. II. snopič 8°. 195. Izdala in založila „Slovenska Matica“.

V dobi, ko se je vse navduševalo za narodno pesništvo, tudi Slovenci niso mogli zaostati. Tudi v nas je torej neutrudno nabirala narodno blago cela vrsta vrlih in vnetih mož od Vodnika in Prešerna pa do najnovejše dobe liki marljivim čebelam. Zanimali so se pa tudi možje drugih narodnosti za naše narodno pesništvo, n. pr. Grimm, Čelakovský i. dr. — povsod pa je posredoval naš Kopitar, pravi slovenski Herder glede čuta, okusa in razuma za narodno pesem.

Vzpričo tega zanimanja smo sicer dobili nekaj izdaj, toda nobena ni bila na pravi podlagi, ker so si dotični urejevalci šteli v dolžnost in seveda tudi v zaslugo, da so temeljito popravljali narodno besedilo in po svoje kovali ter dodajali cele stihe, za kar nam je najboljši dokaz St. Vraz.

»Torej jutri five o' clock! Z Bogom, z Bogom — — —«
 »Klanjam se, milostiva — — «

* * *

Tako-le gre. Zdaj pa ne vem, ali je romana konec, ali se šele začne.

Danes po noči pa vem, da ne bom mogel spati.

La bella Gina! — Samo nečesa se bojim: da mi ona ne bi bila Circa — ter me začarala v osla! —

LISTEK.

† **Matija Valjavec.** Dne 15. m. m. je preminil v Zagrebu znani slovenski pesnik in pisatelj, sotrudnik našega lista. V prihodnji številki priobčimo obširnejši nekrolog iz peresa g. Jos. Stareta v Zagrebu.

Ilustrovani Prešeren, ki se nam že toliko časa obeta, ne izide niti za letošnje piruhe. Premnogo je težav zlasti tudi glede besedila, o katerem se naših učenjakov nazori niti glede vodilnih načel niso ustanovili. Pač pa se nam poroča od zanesljive strani, da je g. Karpellus vse slike že izvršil ter oddal, in da klišeje le-teh slik kakor tudi naslovnih in oglavnih okraskov neka dunajska tvrdka že izdeluje.

»**Ljubezen in rodoljubje.**«¹⁾ (Dalje.) Mesto Tabor je bilo do nedavna še v nemškutarskih rokah. »Leseverein« je štel veliko udov, »Čitalnica« pa je životarila. Na političnem polju je vladala velika zaspanost med domačini; nemška stranka je torej v zvezi z renegati lahko strahovala mesto in okolico. In ko je bil ob volitvah za državni zbor proglašen za kandidata baron Ruhbach, so mislili njegovi privrženci, da zmaga gotovo. To bi se bilo tudi zgodilo, da ni v tem kritičnem času tudi v volilno gibanje posegel mladi in energični rodoljub Josip Kres, ki je že nekaj časa vodil v Taboru slovensko opozicijo. S pomočjo nekaterih vnetih tovarišev, zlasti medicince Orožna in uradnika Kočevarja, se posreči Kresu, da postavi Ruhbachu domačega protikandidata, tovarnarja Božidarja Dolžana. Edino Kresovi agitaciji se ima Dolžan zahvaliti, da zmaga. Izvoljen je za državnega poslanca. Dolžan, šolski tovariš Kresov, ima sestrično Melanijo, v katero se Kres zaljubi in se z njo tudi zaroči. — Dolžan otide v parlament, odkoder pošilja nekaj česa dopise za taborski »Slovenski Branik«. Z Dunaja prihajajo kaj čudne novice. Vlada strahuje zbornico in dela, kar hoče. Samostalnih in značajnih poslancev je premalo, omahljivce in koristolovce pa ministri z raznimi obljubami dobivajo brez težave na svojo stran. Saj glavna reč tudi niso moške besede v zbornici sami, nego zakulisne spletkke; saj merodajni krogi ne gledajo in ne poslušajo, kaj je kdo po-

¹⁾ Zadnjič povesti naslov pomotoma ni bil točno naveden.

Poročevalec.

vedal, nego kdo je kaj povedal. Tako zvano rojstno plemstvo ima, žal, še zmerom prevelik vpliv. Vse to opazuje poslanec Dolžan. In ko vlada predloži zbornici neko predlogo, ki bi gotovo škodila, ako bi se sprejela, nižjim in najbolj obremenjenim slojem ljudstva — takrat se pokaže, kdo je poslanec Dolžan. Taborčani so se varali v njem. On ni bil mož. Dal se je podkupiti tudi on. Izdal je svoje volilce, zatajil svoja načela, pozabil svoje obljube. Nastal je hrup po vsej državi, in vse je s prstom kazalo na tiste poslance, ki so milijonarjem, židom in drugim privilegirancem na ljubo zatajili svoje volilce, prodali svoj značaj. Takšen podlec je bil tudi Dolžan.

Izdajstvo slovenskega poslanca Dolžana je bilo voda na mlin Ruhbachovi stranki taborski. Na shodih je zdaj baron lahko udrihal po svojem nasprotniku Dolžanu; nihče mu ni nasprotoval, ko ga je nazival neznčajneža in Ešijalta. In ko je ta nemški baron predlagal, da se Dolžanu izreče javna nezaupnica, so glasovali za to tudi — Josip Kres in vsa narodna stranka . . . Toda lagal je baron, ko je trdil, da je Kresova stranka agitovala za izdajalca. Energično in logično mu je Kres ugovarjal, da takrat, ko so Slovenci volili Dolžana, je bil njih kandidat še poštenjak, izpreobrnil, ali pravzaprav pokvaril da se je šele na Dunaju itd.

Trezni ugovori Kresovi niso nič izdali.

Nerazsodna ljudska masa, ki še nikoli nikjer ni znala logično misliti, je bila že fanatizovana. In ko je Ruhbach s prstom pokazal Kresa, ki je bil največ pripomogel, da je bil izvoljen Dolžan, je padla vsa krivda na Kresa, češ, kdor izdajalca voli in za izdajalca agituje, ta je tudi sam — izdajalec.

Kres — izdajalec! To je bilo preveč . . .

Kako mu je rekel Ruhbach vpričo mnogoštevilne množice?

»Človek, ki dobi za to, da je pomagal izdati in kruto prekaniti svoj narod, od g. Dolžana lepo vsotico pol milijona, pa še krasno dekle za ženo, tak človek me ne more razžaliti!«

Konflikt je tu v Kresovi tragediji prikipele do vrhunca. Katastrofa ne more biti daleč. V tem trenutku sreča Kres stotnika Braunseissa, ki je tudi rad pogledoval za Melanijo; in temu človeku se je tudi potrebno zdelo, da se Kresu malce poroga. Kres ga imenuje lažnivca. Neizogiben nasledek je dvoboj. Da opere s sebe tisti grozni sum, ki mu ga je oholi aristokrat Ruhbach javno vrgel v obraz, se odpove ženitvi s svojo obožavano Melanijo, se poslovi od svojega očeta in tasta, uredi vse svoje stvari in gre v dvoboj, v katerem pa, smrtno ranjen, pade. To je tragedije poslednji čin.

Tudi s krivdami obremenjen človek, če pade v borbi kot junak, zasluži naše simpatije, zlasti če se je boril za kako veliko idejo. Zato sočuvstvujemo s Tugomerom, Julijem Cezarjem, Hamletom, Learom, Wallensteinom, z Marijo Stuartovo itd. . . .

Kres v resnici na svoji duši ni imel nikakršne krivde. S čistim ščitom je šel v boj za narodne pravice, s poštenimi sredstvi se je bojeval, čisto in neomadeževano si je ohranil svojo čast. V konflikt ga je spravil samo breznačajni vetrnjak Dolžan. Ta je kriv smrti Kresove. Kadar pade velik junak v neenakem in krivičnem boju, sledi spominu njegovemu apoteoza. V apoteoze žarkih se nam prikaže Kres takoj po smrti, ko najdejo njegovo oporoko. Tudi največji sovražnik njegov — pa naj bi bil to sam baron

Ruhbach — je moral sedaj brezpogojno pripoznati, da Kres ni bil sebičnik, ne koristolovec, da ni hotel po nepošteni poti dospeti do svoje osebne sreče.

Vse svoje premoženje — 30.000 gld. — je daroval Kres v svojem testamentu svojemu narodu za prosvetne svrhe. Iz te glavnice naj po želji Kresovi izdaje taborsko »Književno društvo« cenene zabavne in poučne knjige. Zapuščina njegova pa naj ima po njem samem ime: »Kresova ustanova« . . .

To je nekaka okostnica celega dejanja najnovejše Govekarjeve povesti: »Ljubezen in rodoljubje«. Snov je preprosta. A kaj je iz te snovi vedel narediti mojster Govekar! Kakšen umotvor je ta povest!

* * *

Prvi prizor svoje povesti nam odgrinja Govekar v gostilnici »pri Novem svetu«, kjer gledamo bučni volilni shod, oziroma slavnost po dokončani volitvi. Izvoljen je ravnokar Božidar Dolžan, za katerega se je najbolj trudil pogumni in razumni agitator Josip Kres.

Kakor vsaki pravi umetnik, nas vvaja tudi Govekar tukaj kar »in medias res«. Pravi epik ne gleda dejanja, prizorov od daleč in ne začinja »ab ovo«, ampak postavi čitatelje svoje s seboj vred kar s prvo črto svojega peresa sredi dejanja, sredi živega prizora. Tako pridobi pisatelj čitatelja za-se, ga prisili in očara, da ga posluša (oziroma čita), tako napne čitateljevo pozornost. V teku povesti šele, o primerni priliki, poseže nazaj v preteklost kake osebe, da nam pojasni njen značaj in nastop njen sploh. S tem se približa novelist najbolj dramatik, kjer opiše nadomeščajo kulise, in kjer na prvi mah zagledamo prizor sam; tistega, ki nam je prizor pričaral — pisatelja samega — pa ne vidimo.

Temu svojemu načinu pripovedovanja je umetnik Govekar zvest do konca povesti. Celotno dejanje se razvija, kolikor se da, dramatično, živahno, naravno, nikdar dolgočasno, vsekdar zanimivo. Saj že Aristotel uči v svoji »poetiki«, naj epik stopa v ozadje in pusti naj, da osebe v povesti same govore in delajo. To je: pesnik-epik naj čim manj mogoče govori sam v svojem imenu. Kar govori, kar nam misli povedati, to nam naj pove iz ust svojih epskih (novelskih, romanovih) oseb.

Da dejanja reka ne doteče prehitro do kraja, nam jo zajezi pisatelj na primernih mestih s postranskimi prizori, ki se dajo brez sile spraviti v okvir cele povesti. Vsi ti postranski prizori s svojimi osebami so organski zvezani z glavnim dejanjem in poglavitnimi osebami. Česar ne zveemo od poglavitnih oseb, to zveemo od postranskih. Toda, čeprav se dejanje razvija živahno, vendar nas pisatelj ne zadovolji že v prvih poglavjih; čeprav nas seznanjamo kmalu z glavnimi osebami, vendar ostane naša pozornost napeta do konca; od poglavja do poglavja ostanemo enako radovedni na končni izid povesti. Zato ne odložimo knjige iz rok poprej, dokler povesti nismo prečitali do zadnje strani. To svojstvo ima torej Govekar z vsemi pravimi novelistami, da nam zanimivo snov zna pripovedovati zanimivo, duhovito. Čitatelj gre rad za njim, kamor ga vodi pisateljevo čarovno pero.

Pripoveduje Govekar gladko, ker ima jezik popolnoma v oblasti; dikcija je osebam primerna, a vselej realistična. Vsako reč imenuje s pravim

imenom. Dialog je, kakor sem že omenil, dramatičen. Prizore nam opisuje markantno. Osebe stopajo pred čitateljeve oči plastično, da jih vidimo kakor žive pred seboj. Postranske osebe, ki so bolj za stafažo glavnemu dejanju, so izrezane vsaj reliefno, toliko, da jih vidimo v glavnih potezah v profilu ali »en façade«.

Splošni značaj Govekarjevega sloga pa je neka elegantnost in finoča. Pravi demokrat po mišljenju, je vendar bolj doma v salonu nego v kmečki hiši. Čeprav pozna življenje priprostega, delavskega ljudstva in nam je to življenje tudi že mojstrski opisal, vendar ima posebno srečo, kadar stopi med »gospodo« na parket. In tam, kjer je že marsikateri sicer pameten možki — tudi novelist — prišel v fatalno zadrego, da ni vedel, kaj bi govoril, kako bi stal, sedel, kam bi gledal, in kaj bi počel s svojimi — rokami . . . tam, v ženski družbi, tam je naš Govekar čisto doma! On lahko občuje z delavko kakor z aristokratinjo, z meščansko gospodično kakor z rafinirano damo izmed »polusveta«. Vse razrede krasnega spola pozna in nam jih zna predočiti realistično. — In tiste prizore med obema spoloma, ko stopa na dan tista večna privlačna, skrivnostna moč, tisočkrat opevana, nikdar nedopeta — ljubezen — tudi tiste prizore nam zna mojster Govekar opisati povsem naravno, kar nič sentimentalno in solzivo, a vsekdar zanimivo in umetniško. Cel kavalir od nog do glave, ki pozna žensko srce z vsemi strastmi, slabostmi in napakami, pa tudi z vsemi čari in z vso poezijo.

Toda ogledjmo si še nekatere poglavitne osebe »Ljubezni in rodoljubja«.

Glavni junak v povesti je seveda Josip Kres. Od poglavja do poglavja nam stopa njegova simpatična podoba bolj plastično pred oči. Izklesan je tako živo, da ne vidimo samo njegove lepe moške podobe, umetnik-pisatelj je razsvetil tudi z »Röntgenovimi žarki« dušo in srce Kresovo. — Da dobimo jasno podobo kakega značaja, treba, da ga opazujemo v najrazličnejših položajih življenja. Tako zvemo iz cele povesti, da je Kres dober sin; vemo, da ceni znanje; svoj narod ljubi nad vse, iskreno in v dejanju. Čeprav še mlad, ima že jako zrele nazore, ki ga usposablja za voditelja slovenske stranke v Taboru. Najvišji ideal mu je »Zedinjena Slovenija«. Denar in premoženje ljubi samo toliko, kolikor more z njim koristiti svojemu bližnjemu in narodu. Dasi kapitalist, vendar ne prezira delavca, še po domače prijazen je z njim, ne iz sebičnosti, ampak iz prepričanja.

Svojo lepo Melanijo ljubi nežno, z vsem ognjem prave moške ljubezni. Ne vidi pa v svoji nevesti samo lepega, za uživanje ustvarjenega telesa; on vidi v njej tudi njen značaj, ljubi jo tudi zaradi njene izobraženosti in zaradi njenega rodoljubja in prepričanja. Kres ljubi življenje, komfort in bogastvo, ljubi nevesto svojo — še bolj pa ljubi in še više ceni svoje poštenje, svojo čast in narod svoj. Da reši svoje poštenje, in da stoji pred narodom čist, gre v smrt, potem ko se je odpovedal svoji osebni sreči, ki ga je čakala v objetju cvetoče in bogate Melanije. Premoženje svoje pa ostavlja narodu svojemu. Krasen značaj — pa vendar, dasi idealen, realen, kakršnih Slovenija nemara nima baš veliko . . .

Poslanec Dolžan je risan takisto živo. Trgovec, kramar mu tiči preveč »v krvi«; globokega prepričanja nima; osebne časti je preveč lačen . . .

»Primus ego!« piše Kresu cinično. Zato omahne v kritičnem trenutku in izda, proda, zamenja načela za svoj »ego« in pa za naslovček »pl.« . . .

Stari Kres je izkušen mož, poštenjak, praktičen trgovec. Značilno je, da on edini nima pravega zaupanja v poslanca Dolžana. Ta sum odkrije svojemu sinu Josipu. Toda ta je še premlad, premalo izkušenj ima, da bi verjel očetu. Bržkone je bil Dolžan prvi človek, ki ga je varal. To spoznanje je bilo za Josipa Kresa drago; poplačati je je moral — s smrtjo. . .

In Melanija, ki smo jo gledali že v značaju Kresovem! Kako idealna, iskrena je njena ljubezen do Kresa. Skoro bi se čitatelj čudil, da se ona tako hitro vname za Kresa; zdi se nam tudi — saj ona slika podoba Kresovo! —, da Melanija bolj ljubi Kresa, nego Kres Melanijo. To je duša, kakršnih ne srečaš v vsaki ulici. Lepšega para si ne moremo misliti, kakor sta Kres in Melanija. Ni ju združila samo telesna lepota, ne samo denar, nego veliko bolj harmonija mišljenja in prepričanja. Baš nedostatek te dušne harmonije v modernih zakonih izobrazjenih krogov je predmet študijam modernih novelistov in dramatikov . . . V »Ljubezni in rodoljubju« ni bilo prostora takim vprašanjem. Tu sta Melanija in Kres »dve duši — ena misel« . . .

Kaj naj rečemo še o ostalih osebah? Čisto reliefno stopata pred čitatelja simpatična značaja: Orožen in Kočever. Prepričanje in iskreno prijateljstvo — ki ga politika tako rada skali! — ju veže s Kresom. Kočeverja pa veže z Minko vrhu tega še ljubezen. Mati Kresova pa je pasiven značaj, ki nikjer ne stopa v akcijo . . . V humoristični luči se nam kažeta dolgočasni notar Škorec in pa odgojitelj in pesnik Muhovnik. Ta poslednji je pa že karikatura. Ostale osebe pa . . . no, kaj bi tratil besede? Kdor si prijatelj loposlovnega štiva v našem lepem jeziku, vzemi v roke tudi »Ljubezen in rodoljubje«, čitaj in uživaj ta umotvor, in ko si ga prečital, porečeš: »To je lepo, to je naše slovensko življenje, to je tudi poezija!«

(Konec prihodnjič.)

Aškerc.

Error typi. To je naslov latinskega epigrama Prešernovega, ki ga je naš pesnik sprožil v abecedni vojski in naperil proti Kopitarju. Glasi se pa ta zabavljivi distihon tako-le:

Ad proprium formante typum Zoiso, Kopitar, te,
Ex errore typi Zoilus alter ades.

Na slovenščino preložena bi se glasila ta zabavljica blizu tako-le:

Zois te je likal sicér po svojem kopitu, Kopitar,
Pa se mu skazilo je, Zoilus drugi si le.

Kako nam je razbrati podmislek te puščice? Da prav razumejemo etimološko figuro, na katero se naslanja zbadljivo izpremljanje z imenoma Zois in Zoilus, nam je najprej pogledati za etimologijo imena Zois, a potem pojasniti, kdo je bil Zoilus. — Izvaja pa se priimek Zois iz srednjelatinske besede „zoia“ (idem quod iocalia, monilia, gemmae, annuli aliaque id genus pretiosa. — Du Cange VI. 1808. — zoielli = lapides pretiosi, ibid.). — Odtod tedaj priimek baron Zois von Edelstein (Biser). Z ljudomiljem in plemenitostjo, s svojo vnetostjo za blaginjo dežele Kranjske in slovenskega naroda je pa Zois res popolnoma zaslužil svoj priimek; kajti bil je res pravi biser naše domovine, tisti demant, ki je obrusil in izlikal marsi-

Mara je bila vrlo nadarjeno dete. Da je od svojega detinstva uživala primerno odgojo, bi bila postala izvestno vzor mladega dekleta iz rokodelskih krogov. Žal, da so bile obiteljske razmere take, da odgoja ni ustrezala zahtevam zdravega razuma. Mati je bolehalo in zategadelj se ni mogla primerno pečati z odgojo hčerke. Ker je bila sama hitre jeze, je podedovala od nje tudi Mara to svojstvo. Ko ji je mati umrla, je oče razvadil svoje edinče. Izkušal je ustreči vsaki želji njeni, in ne varamo se, ako sklepamo, da je tudi zadovolitev hčerinih želja pomagala zmanjšati gotovi imetek in povečati dolg.

Ko je naposled prišla v hišo Vukovićevo, je bila razočarana, ko se je morala pokoriti surovemu redniku. Ščasoma se je sicer privadila temu življenju, čeprav težko.

V hiši Nikole Vukovića je vodila gospodinjstvo neka daljnja sorodnica njegova, ostarela devojka, ki je bila prav čemernega značaja. Ta ni baš prijazno postopala z detetom, ki je moralo opravljati v nežni dobi opravila deklet najnižje vrste. Ako se ni brzo kretala, je priletela tudi mnogokaka zaušnica. Niti tedaj, kadar ni bilo nujnega dela, pisana mati detetu ni privoščila, da bi se bilo igralo, ampak jo je zapirala. — To postopanje je ogorčilo deklico ter ji vzbudilo željo po svobodi, ki ni ugasnila niti tedaj, ko je po smrti Vukovićeve sorodnice vodila ona sama gospodinjstvo v hiši svojega rednika. Kako bi bila tudi mogla biti zadovoljna in vesela pokraj surovega pijanca, ki ji je redkokedaj privoščil prijazno besedo, a ji često očital, da mu je nadlega, katero mora rediti.

(Dalje prihodnjič.)

L I S T E K.

»Ljubezen in rodoljubje.« (Konec.)¹⁾ Kakor vsaki pravi umetnik, ima tudi Govekar take oči, da vidi, kamor se obrne, hvaležne snovi za novelo, povest, roman. On ne vpraša, kakor Lermontovljev pisatelj: »о чемъ писать?«, ampak iztegne samo svojo umetniško roko sredi pisanega življenja . . . »und wo er's packt, da ist's interessant«.

To pot je bil zagrabil za zanimiv kos našega političnega življenja. V povesti »Ljubezen in rodoljubje« gledamo verno in resnično sliko iz našega narodnega bojevanja »za bitje ali nebitje«, vidimo epizodo iz naše politične

¹⁾ Prav tako laskave ocene o tej Govekarjevi povesti so prinesli še sledeči listi: Hrvatski »Vienac«, števil. 13. — »Slovenski Narod« — »Slovanski Svet« — »Edinost« in »Slovenka«; prav posebno priznavalno kritiko pa je objavila »Svoboda«, ki je tudi nasvetovala: »naj bi se izdajala cenena ljudska knjižnica, v kateri bi se med drugimi ponatisnili zlasti Govekarjevi spisi.« *Opomba uredništva.*

renesanse. Vse, kar tu vidimo in slišimo, nam je znano; saj ta borba za politično enakopravnost še ni dokončana, nego se še razvija pred našimi očmi. Pa v tej povesti ne gledamo samo politike, čeprav zavzema sredino celega dejanja; gledamo še več . . . gledamo v njej cele ljudi z vsemi njih človeškimi nagibi in srčnimi potrebami. Vzporedno z ljubeznijo do naroda se vleče skozi vso povest rdeča nit Kresove ljubezni do Melanije. Kaj je bolj naravnega nego to? Kres ne bi bil cel človek, da ne bi čutil nikakršnih simpatij do lepe in izobražene deve. In Govekar ne bi bil pravi umetnik, ko nam ne bi bil odkril te najbolj človeške strani v Kresovem značaju. Ta najnaravnejši čut človeški, pred katerim razni Tartuffi tako zavijajo oči, če zadenejo obenj kje v kaki pesmi ali povesti, je korenina celo abstraktnejši ljubezni, kakršna je ljubezen do naroda in domovine. Ljubezen do Melanije pa je tudi najpoetičnejši kontrast političnim bojem taborskim. Tako nam tudi Tolstoj v svojem romanu »Vojna in mir« ne opisuje samo pravih bojev med Rusi in Francozi, ampak nam kaže rusko družbo tedanjih časov sploh; ni je skoro strani v življenju človeškem, katere se veliki ta romanopisec tam ne bi bil dotaknil. In kako krasen kontrast divjim bojem je n. pr. ljubezen nežne in blage Nataše do grofa Andreja Bolkonskega! . . .

Dvojna ljubezen je podlaga torej Govekarjevi povesti, in če ji je dal naslov: »Ljubezen in rodoljubje«, je to pravzaprav pleonazem, ker je rodoljubje pač tudi — ljubezen.

* * *

Govekar je realist, kakor so realisti naši najboljši novelisti v svojih najboljših spisih. Ker pa je najmlajši in je vzrastel sredi našega realističnega časa in se je tudi kot umetnik učil največ od realistov, zlasti Francozov, zato je tudi med vsemi slovenskimi novelisti najbolj realističen.

In kak naj bi bil dober novelist-umetnik, če ne realist?

V življenju leže snovi vsej poeziji. Zato so pravzaprav vsi poeti, ki so jemali snovi svojim umotvorom iz življenja, realisti. In verneje ko so nam kazali v svojih spisih tisto življenje, tem bolj zaslužijo ime »realist« . . .

V življenju, v prirodi je poezija. A tam, kjer gre človek brez umetniških oči in brez umetniškega čuta ravnodušno mimo in ne vidi in ne sliši »ničesar«, tam vidi umetnik poezijo, ki nam jo potem pokaže, bodisi z barvami na platnu, z dletom v marmorju ali pa z živimi človeškimi besedami. Poezijo in umetnost vidimo torej šele, ako gledamo življenje ali prirodo skozi dušo umetnikovo, pesnikovo. Duša umetnikova je potreben, neizogiben medij med nami ter med življenjem in prirodo. Toda umetnik, pesnik, novelist vendar ni samo fotograf življenja; on je več! Res, da vidimo v dobrem realistično-političnem spisu življenje, toda to življenje že ni več življenje »samo ob sebi«. To življenje je šlo skozi dušo umetnikovo, poetovo pa je pri tem skrivnostnem prehodu ustvarjanja vzelo nekaj umetnikove individualnosti na-se, kakor vzame podoba, ki jo gledamo skozi barvano steklo, kolorit tega stekla na-se. Življenje, ki je vidimo torej skozi ustvarjajočo dušo novelistovo, je sicer resnično življenje, o b enim pa nekaj čisto novega — umetnost (umotvor). A tista duševna moč, s katero umetnik-novelist ali dramatik prestvarja realno življenje v umetnost, je fantazija. In fantazije, brez katere si sploh umetnika še misliti

ne moremo, potrebuje tudi realist in to prav obilo. To je problem poezije, umetnosti, posebno pa realistične poezije . . .

Lermontovljev »čitatelj« (v poemu: »Журналистъ, читатель и писатель«) porogljivo vpraša slabe noveliste, ki ne kažejo živih ljudi, češ:

»Съ кого они портреты пишутъ?

Гдѣ разговоры эти слышатъ?»

Moderni novelist-realist pa ve, kje jemljejo vsi pravi slikarji modele svojim podobam. Tam, od koder jemljejo slikarji svoje modele in motive, tam jih jemlje tudi pravi novelist — v življenju. Tam, povsod v življenju, koder novelist srečava žive ljudi: po ulicah, po elegantnih salonih, po kmetiških kočah, po železniških kupejih, po cerkvah, po šolah, po tvornicah . . . tam se mu kar sami ponujajo tipi, češ »zdaj pa mene posnemi!« »Ali ne vidiš, kakšen original sem jaz?« — »Mene še tudi nimaš v svoji mapi!« se mu ponuja drug model . . . In tam le mu tretji s širokimi koraki zastavi cesto in ga prosi, naj še njega vzame v kako povest. — »Takšnega-le, kakršen sem jaz, pa res še niste videli svoje žive dni! Saj ne pozabite na-me, gospod Govekar, kaj ne, da ne?« In tako dalje . . .

In zato potem ti Govekarjevi junaki in junakinje, kakor osebe vseh pravih realistov — povsod nastopajo kakor živi ljudje in se vedejo popolnoma naravno. To so ljudje iz mesa in kosti, iz krvi in živcev, ljudje z duhom in srcem. Oni so to, kar morajo biti po svoji krvi in vzgoji, kar je iz njih naredilo podnebje, pleme in pa družba, katero francoski kritiki nazivajo »milieu«, ruski pa »sreda«. Ta »sreda« je s svojim duševnim ozračjem posebno vplivala na osebe, na značaje, in poglavitna skrb pravega realista je, da nam vsaki značaj pokaže v odvisnosti od te »srede« . . . Kakor ljudje v življenju, tako morajo torej tudi ljudje v dobri povesti imeti svoje strasti, slabosti, svoje simpatije, pregrehe, kreposti in ideale. Zatorej lahko v najrealnejši povesti nastopajo najidealnejši značaji. (Prim. Kresa in Melanijo!). Kakor v življenju, treba torej tudi, da v dobri povesti srečamo ljudi značajne, fanatike principa; treba pa, da srečamo tudi ljudi, »katerim bog je trebuh«, filistre in filistrinje ter razne »fruges consumere natos«. Pameten in razumen čitatelj ne išče v povesti, v drami ne samih angeljev, pa tudi ne samih satanov.

»Naši junaki in junakinje, gospoda, govorijo, mislijo in čutijo, kakor vi živi ljudje in mi — pisatelji sami« — tako pravi vsaki realist. Da, en model ima vsaki pisatelj zmerom pred seboj: to je on sam! »Γυῶθι σὺντόν!« je prvi pogoj vsakemu resničnemu umetniku, novelistu, liriku, dramatik. Človeško »srce« z vsemi njegovimi strastmi, vse njegove skrivne kote do najmanjših gub mora poznati, kdor hoče biti dober umetnik. Treba poznati življenje, treba znati opazovati. In bolj ko kdo vse to pozna, tem večji umetnik utegne postati.

A pravi umetnik in tudi realist-novelist ne zajema samo iz življenja golih modelov, on sam tudi nekaj dodaja svojemu umotvoru. In tisto, kar umetnik vdihne svojemu umotvoru, to je njegova individualnost. Bolj ko je razvita ta individualnost v umetniku, tem izvirnejši je. Vsa dela velikih umetnikov vseh narodov nosijo na sebi pečat individualnosti.

Ne moremo si tudi misliti velikega umetnika, poeta, novelista, ki s a m ne bi imel nikakršnih idealov, principov in nam tistih svojih plemenitih

nazorov nikdar ne bi odkril v svojih delih. Pesnik, ki bi bil sam brez idealov, sploh ne bi bil pesnik, ampak navaden dninar. Pa, če nam realist-novelist v posameznih osebah naravnost ne riše idealnih ljudi, je pa morda spis kot celota utelesba kakega ideala? Povest »Ljubezen in rodoljubje« je tudi kot celota posebljena ljubezen do naroda in domovine. In tisti, ki so Govekarju očitali, da nima nikakršnih višjih misli, nikakršnih principov, so se sedaj lahko prepričali, da je realist Govekar ob enem tudi velik idealist . . . In baš, ker v realnem življenju, kakršno nam kažejo realisti, ljudje ne jedo in pijo samo, tudi se ne ljubijo samo, ampak tudi mislijo, se bore ne samo za »ljubi kruhek«, ampak tudi za najvišje ideale človeštva, zato hočemo v dobri povesti videti tudi borbe za ideje, hočemo čitati globokih misli, videti tendenco. Ali nimajo spisi najboljših modernih pisateljev kake tendence in niso li polni najglobljih misli? Prim. spise Tolstega, Turgenjeva, Garšina, Boborykina, Gogolja . . . med Hrvatini pr. Šandorja Gjalskega! Realizem je torej tako resničen, kakor je resnično življenje samo, in realizem ostane, ko efemernih »modernih« prikazni: dekadentizma, simbolizma — zdavnaj več ne bo . . .

* * *

Govekarjeva muza je jako plodovita. Dasi razmeroma še mlad, je napisal že lepo vrsto povesti in novel, in če bi tudi poslej ničesar leposlovnega več ne spisal, mu je brez ugovora zagotovljeno v naši književnosti odlično mesto.

Če daje gorski studenec veliko vode, sklepamo po pravici, da mora globoko izvirati. Tako tudi mislimo, da ima pisatelj, kakršen je Govekar, bogato umetniško zalogo v svoji duši. Spisi Govekarjevi — kakor tudi Mur-nikovi in nekaterih drugih — značijo brez dvoma v marsikaterem oziru in na marsikatero stran odločen napredek v lepi književnosti.

Čemu je potem mladina, če ne za to, da prinese na svet, med narod novih idej, ali da ideje, ki sicer niso čisto nove, izraža in upodablja v konkretnjših, novih, popolnejših oblikah? . . .

Z novelami n. pr.: »Dr. Strnad«, »Sama svoja«, »Vzor« je Govekar pokazal, kako si je osvojil stil in dikcijo modernega leposlovja. Živahna in pretresujoča slika »Socijalist« nam priča, da je že študiral tisto svetovno gibanje, kateremu se nobeden izobražen človek ne more in ne sme več izogniti — »socijalno vprašanje«. Beda brezposestnih mas, borba z izkoriščajočim, demoralizujočim kapitalizmom . . . kaka bogata zakladnica je tu mislečemu pesniku, novelistu, dramatik! V katerem taboru ima v tem boju stati človekoljubni umetnik, to mora pač sam vedeti . . .

Največje, najvažnejše in umetniško najbolj dovršeno delo Govekarjevo pa je dosedaj roman »V krvi«, ki je vzbudil toliko pozornosti in toliko brezmiselnega — nasprotstva. V tem romanu se je pisatelj postavil na stališče skrajnjega realizma; recimo naravnost: naturalizma. Problem, ki ga je avtor rešil v tem romanu, je velike važnosti in neizmerno zanimiv, narareč problem atavizma ali dedičnosti. A, kar se tiče romana samega, mora vsaki nepristranski človek reči, da je Govekar sijajno rešil svojo nalogo. »Tončka« Pajkova postane to, kar je morala postati vsled svoje »krvi«, vsled tega, kar je podedovala po svoji materi, in kar je iz nje naredila družba in

moralno ozračje — milieu — v katerem je vzrasla. Govekar ne taji »svobodne« volje (kolikor je človek [sploh] ima), ne taji vpliva vzgoje, posvetne in verske — on hoče s tem romanom le na podlagi znanosti pred vsem pokazati, kako važno ulogo igra v človeškem značaju in vsled tega v človeški usodi tisti činitelj, ki mu pravimo »kri«, t. j. dedičnost. In baš ta činitelj se je dosedaj vse preveč preziral in premalo upošteval!

Naturalizem je poglobljeni realizem; naslanja se rad in največkrat na znanost, hoče vsaki stvari priti do dna. Naturalizem je naravna posledica današnjega modernega naziranja sveta. Moderni, znanstveno vzgojeni človek se je bolj poglobil v ta vidni, dejstveni svet, računa le s tem, kar se da dokazati, z eksperimenti dokazati. Naturalizem, kakor že njegovo ime kaže, ljubi torej naravo kot tako, jo uči ostreje opazovati in proučevati. Pred vsem pa se oklepa naturalizem človeka in tudi njega opazuje in analizuje in izkuša vse na njem in v njem razlagati zgolj z naravoslovnega stališča . . .

Ali smo mi Slovenci spravili na svet naturalizem? Ali ga je Govekar iznašel?

Nas je tako malo in usoda nas je postavila med velike kulturne narode, da bi take moderne literarne struje, kakor je naturalizem, bile prišle itak prej ali slej med nas, ali se jim ustavljamo, ali ne . . . In, recimo, da bi bil naturalizem tudi napačen v marsičem — ali ni res, da moramo biti Govekarju le hvaležni, da nam je ustvaril v našem jeziku tako klasičen primer naturalističnega modernega romana?

Od druge strani spet se je očitalo Govekarju, da so nekatere osebe v romanu »V krvi« kar gola fotografija nekaterih znanih gospodov in dam v nekem slovenskem mestu. Nam, ki živimo ob periferiji domovine, seveda niso znani živi modeli Govekarjevih novelističnih oseb, in prav zato se nam ne sme zameriti odkrita in nepristranska beseda.

Pred vsem seveda ne verjamemo, da bi bil imel pisatelj romana »V krvi« kak hudomušen postranski namen; ta misel je povsem izključena. Ako je kdo morda res spoznal, ali je vsaj mislil, da je spoznal tiste žive osebe, ki so služile Govekarjevemu romanu za model, prihaja pač to deloma iz naših malenkostnih razmer. Kakemu nemškemu novelistu ali romanopiscu, ki je študiral žive modele in resnično življenje n. pr. na Dunaju ter izda potem svojo knjigo v Berlinu — nihče ne bi očital glede modelov kaj takega, kar se je baje očitalo Govekarju. Ako pa presodimo to stvar s čisto umetniškega stališča, bi moral biti vsaki romanopisec (in tako tudi Govekar) samo ponosen na to, če mu kdo reče, da so osebe njegovega romana tako realistične, da so kar fotografski podobne živim osebam iz življenja . . . Opozicija slovenskim naturalističnim romanom nima pametne podlage. Če naši ljudje ne najdejo takih spisov v domačem jeziku, pa jih bodo čitali v tujih jezikih in v prevodih . . .

Spuščati pa se v polemiko s tistimi kritiki, ki so se zbirali pod zastavo rajnega »Rimskega katolika«, in ki se še zbirajo n. pr. okoli »Slovenca« — to je pa že najnehvaležnejša stvar. Povest »Ljubezen in rodoljubje« n. pr. je pisana tako, da jo sme čitati pač menda vsaka odrasla institutka. Govekar je menda že pri spisavanju imel pred očmi občinstvo, kateremu je namenil svoje najnovejše delo; vezal si je torej — gotovo ne

rad — roke in peroti že sam; pisal je tako rekoč »in usum delphini«. In vendar — kdo hi mogel verjeti? — so vstali tudi proti tej povesti ljudje, katere je baje strašno »pohujšala«. V odboru »Slov. Maticice« je nastal hrup, ko se je zvedelo, kdo je spisal povest, in kakšna je njena vsebina ¹⁾; in da se ni sam g. predsednik krepko in odločno potegnil za »Ljubezen in rodoljubje«, bi jo bili pokopali nekateri tako zvani katoliški kritiki in odborniki Maticini! In še pozneje, ko je bila povest že sprejeta, odlikovana s častno nagrado — še zdaj je moral avtor marsikaj, tudi bistvenega, črtati . . . Kaj takega je pač samo pri nas možno! — In vendar je umetnik, kadar postane sam svoj, suveren v svoji stroki in ni dolžen od nikoder prejemati nikakršnih ukazov, k večjemu nasvete, če jih hoče poslušati . . . Da, polemika z našimi tako zvanimi katoliško-estetičnimi kritiki je nevhvaležna. Kdo so pri nas tisti možje, ki se zbirajo v tem taboru? To so navadno ljudje, ki sami niso nikdar ničesar umetniškega ustvarili, zato tudi nimajo pravega pojma o bistvu in o svrhi umetnosti in poezije. Kar vedo v tej stroki, vedo samo iz sive teorije, ne pa iz svoje izkušnje. In vendar — kake apodiktične sodbe izrekajo o stvareh, ki jih ne razumejo! Čitali so strašno veliko, videli veliko sveta in tudi življenje poznajo že popolnoma; saj so nekateri taki kritiki (n. pr. v R. K.) dospeli celo že do zadnjega semestra bogoslovja! . . .

Stališče naših »katoliških« kritikov je absolutno versko stališče. Vsakdo se sme postaviti na stališče, na katero hoče; vpraša se samo, če je njegovo stališče pravo. V svetovni prosveti višje stoječi narodi so že zdavnaj dokazali, da takšno, versko, stališče nikakor ni zadostno pri ocenjevanju umetniških in pesniških del, marveč, da je skrajnje enostransko. ¹⁾ Kdor se postavi na tako stališče, ta mora dosledno zavreči najlepše bisere svetovne literature in umetnosti starega in novega časa. To se je povedalo že stokrat in stokrat! — Največja umetnost je tista, ki išče v človeku to, kar je v njem človeškega. Zato je tudi najvišje estetično stališče — stališče humanitete. Največji duhovi drugih narodov so že zdavnaj dokazali, da ne moremo govoriti ne o paganski, ne o židovski, ne o indski, ne o mohamedanski niti o krščanski estetiki, ampak o estetiki splošno-človeški. Tako vsaj uče drugi, naprednejši narodi, nego smo mi Slovenci. To tukaj konstatujem. Gotovo je tudi to, da mi sami ne moremo imeti svoje posebne estetike, niti svoje posebne kulture, ker smo samo majhna vejica velikega drevesa — človeštva. In ravno zato moramo — hočemo ali nočemo — napredovati, drugače pride evropska prosveta

¹⁾ »Dom in Svet« se izpodtika tudi ob dvoboju, v katerem je padel Kres. Učenemu, a nelogičnemu g. kritiku bi jaz samo svetoval, naj odpravi barbarski dvoboj iz človeške družbe — pa ga ne bo v nobeni povesti več srečal. *Poročevalec.*

¹⁾ Kam privede lahko človeka enostransko versko-estetično stališče, to dokazuje n. pr. g. dr. Lampe v lanskem »Domu in Svetu« štev. 17. Ta kritik je najsvobodomiselniji med vsemi »katoliškimi« našimi kritiki; piše še najbolj objektivno in lojalno; zavijati in lagati ni njegova manira. Pa enostransko stališče je zavedlo že tudi njega v absurdnost. — V tisti številki ocenjuje namreč moje »Lirske in epske poezije«; pripoznava pravično, da se moje »poezije« bore za svobodo narodno, socialno in za svobodo mišljenja. Na koncu svoje ocene pa vendar pravi gosp. kritik, da te »poezije« niso istinito krščanske! Potemtakem torej borba za omenjeno trojno svobodo sama ni krščanska? Ali ima torej krščanstvo namen: vzgajati le sužnje, avtomate in marionete? Ne verjamem. — *Poročevalec.*

tudi to s človeško pravičnostjo, kar je bilo že pred leti 9 no
z njegovimi najhujšimi pletenci
in sicer Kobernik 6/597

preko nas na „dnevni red“ in — izgubljeni bodemo. Saj vidimo, da napredujejo tudi naši slovanski bratje na severu in jugu. Vse torej napreduje . . . samo naši psevdokritiki niso napredovali v ničemer, k večjemu v zavijanju in podtikanju, ravnaje se po Mefistofelovi devizi:

»Im Auslegen seid frisch und munter!

Legt Ihr's nicht aus, so legt was unter!« —

Kritično orožje njih je res že anahronistično, način bojevanja zastarel. Kadar koli izide knjiga, ki jim ni po volji, vzamejo v roke svoje srednjeveške zrjavele sulice in „povegrane“ helebarde pa — hajd na boj zoper »brezverske« pisatelje, ki pa so gotovo boljši kristjani, nego njih kritikastri.

Tako so delali »Janzenisti« za Prešernovih časov, tako delajo še naše dni. Letniki »Rim. katolika« in nekatere štev. »Slovenca« so priča . . . In pisatelji, ki jih napadajo takšni kritiki? Ti stoje mirno na svojih stališčih, gledajo od daleč to čudno kritikastrsko vojsko, smeje se, in pišejo — satire. Značaj takih kritikov opisuje izvrstno največji ruski satirik Saltykov-Ščedrin v svoji knjigi »Мелочи жизни« pod poglavjem »čitatelj-sovražnik« na strani 187. in d . . .

In uspehi teh kritikastrov?

Prešeren je še moral pošiljati svoje spise v cenzuro — dandanašnji cenzure ni več. Prešeren, ki so ga hoteli predniki naših psevdokritikov uničiti, je zmagal in je danes bolj čislan nego svoje dni. Zmagali so napadani: Levstik, Jenko, Stritar, Gregorčič, dr. Tavčar, Krsnik — zmagal bo tudi Govekar in vsi tisti, ki pridejo za njim; zakaj prava umetnost mora zmagati, a prava je svobodomiselna. Tisti, ki streljajo na nas, naj se ne čudijo, če mi streljamo nazaj. Življenje je boj. Bojevali so se že od nekdaj ljudje tudi na literarnem polju. In to je dobro! V [poštenem] boju se vadi človek v orožju, se bistri duh, se čistijo nazori, zmagujejo pa napredne ideje . . . Nobeden pameten pisatelj se ne boji kritike, samo da je poštena.

* * *

Ker je g. Govekar še mlad, bode še napredoval in ustvarjal čim dalje bolj dovršena dela. Pričakujemo še veliko od njega, kakor od drugih njegovih mladih tovarišev-delavcev na leposlovnem polju . . .

A. Aškerc.

Zgodovina slovenskega slovstva. III. del. Spisal profesor dr. Karol Glaser. V Ljubljani 1896. 8°. VII + 176. Založila »Slovenska Matica«.

Kritike o prvih dveh zvezkih tega dela niso bile povsem ugodne, in to je dalo g. pisatelju povod, da je v predgovoru III. zvezka »obrazil nazore, ki ga vodijo, ko spisuje to knjigo, pa tudi vzroke, vsled katerih se je lotil tega dela.« Veseli nas, da je dr. Glaser jasno izrazil svoje nazore in misli o pojmu in namenu literarne zgodovine, ker je s tem sam ovrgel vsa neosnovana in neopravičena očitavanja, ki jih je naperil proti svojim kritikom; zakaj ravno Glaserjevo stališče glede zahtev slovstvene zgodovine se ne da odobravati!

Na II. strani predgovora piše: »Prva naloga slovstvene zgodovine pa je ta, povedati, kaj so napisali posamezniki, saj še nimamo celotne slike